

Informace o aktuálně realizovaných opatřeních Ministerstva životního prostředí v boji se suchem

Aktuální opatření realizovaná Ministerstvem životního prostředí

- S ohledem na závažnou situaci v oblasti sucha došlo v srpnu tohoto roku na základě dohody místopředsedy vlády a ministra životního prostředí Richarda Brabce, ministra zemědělství Miroslava Tomana a ministryně pro místní rozvoj Kláry Dostálové ke svolání jednání skupiny odborníků, vizionářů, vědců a vedoucích státních i nestátních institucí, aby diskutovali nad kroky státu v boji se suchem.

Hlavním cílem jednání bylo najít další možnosti, jak extrémnímu suchu může stát co nejúčinněji a nejrychleji čelit a stanovit hlavní priority dalšího postupu státu.

Diskuze se týkala sedmi hlavních oblastí: Retence vody v krajině a zemědělství, Zajištění pitné vody v domácnostech, Vodárenství, Hospodaření se srážkovou vodou v obcích a městech, Průmysl, Věda a výzkum, Legislativa.

Na jednání bylo dohodnuto ustavení **Národní koalice boje se suchem**, která se bude scházet podle potřeby.

Dále byly diskutovány náměty pro další postup státu včetně představení aktuálních prioritních záměrů jednotlivými resorty. Záměry doplňují a pro nejbližší období prioritizují plnění úkolů vyplývajících z již schválených strategických a koncepčních materiálů.

- Dne 26. 9. 2018 se uskutečnilo za účasti ministrů životního prostředí a zemědělství společné jednání meziresortní komise VODA-SUCHO v jejím kompletním složení. Jednání bylo zaměřeno na hodnocení plnění opatření z Koncepce ochrany před následky sucha pro území ČR schválené vládou usnesením č. 528/2017, stanovení priorit dalšího postupu a koordinace prací při plnění dlouhodobých opatření. Na konci každého kalendářního roku **bude připravena poziční zpráva o pokroku**, která slouží zejména k informovanosti o stavu plnění opatření vyplývajících z výše zmíněné koncepce. Způsob zpracování první zprávy byl též na jednání diskutován.
- První průběžně vyhodnocení **plnění úkolů Národního akčního plánu adaptace** (dále jen „NAP AZK“) proběhlo v prvním pololetí 2018. Jeho cílem byla příprava na oficiální vyhodnocení v roce 2019 a s ním související včasná identifikace slabých míst v plnění, včetně konečného vyjasnění gescí za jednotlivé úkoly a plán jejich plnění.

V rámci NAP AZK lze identifikovat celkem 58 úkolů (z celkem 350) bezprostředně souvisejících s problematikou sucha. Tyto úkoly pokrývají oblasti lesního hospodářství, zemědělství, urbanizované krajiny, vodních zdrojů (vodního hospodářství) i výchovy,

vzdělávání a osvěty. Z těchto 58 úkolů se 61 % úkolů nachází ve stavu „Plněno průběžně“ (kam spadají i úkoly, které jsou již splněny), 14 % ve stavu „Plněno částečně“, 23 % ve stavu „Neplněno“ a 2 % ve stavu „Neplněno po termínu“. Tento stav lze částečně vysvětlit ještě nedávno probíhající diskusí nad vyjasněním konkrétních gescí k jednotlivým úkolům. Vyhodnocení plnění úkolů NAP AZK bude do konce roku 2018 ve spolupráci s příslušnými gestory aktualizováno.

- MŽP spolupracuje s MZe na **přípravě novely vodního zákona, která bude zaměřená na řešení problematiky sucha**. Novela byla počátkem listopadu předložena do meziresortního připomínkového řízení. Zákon bude doplněn o novou hlavu X Zvládání sucha a nedostatku vody. Navrhuje se vytvoření komisí v jednotlivých krajích, případně i obcích s rozšířenou působností, které na základě nově pořízených plánů pro zvládání sucha a stavu nedostatku vody budou moci vyhlášovat „stav nedostatku vody“ a ukládat operativní opatření ke zmírnění možných dopadů (omezení užívání vody, zprovoznění záložního zdroje vody, dočasná úprava minimálních zůstatkových průtoků, dočasná úprava limitů pro vypouštění odpadních vod, mimořádné sledování množství a jakosti vody atd.)

MŽP do novely navrholo některé další změny reagující na problematiku sucha, např.:

- širší možnost vodoprávních úřadů zasahovat do vodoprávních rozhodnutí při změnách poměrů a pružněji tak reagovat na aktuální situaci;
 - snížení tzv. evidovaných odběrů povrchových a podzemních vod na 1000 m³ vody v kalendářním roce, resp. 100 m³ vody v kalendářním měsíci z důvodu potřeby získání většího přehledu o celkovém množství odebírané vody;
 - prioritizace jednotlivých způsobů likvidace odpadních vod z budov včetně vymezení přípustných způsobů likvidace odpadních vod. Na prvním místě je upřednostňováno odvádění odpadních vod kanalizací. Nemá-li kanalizace v místě k dispozici a je-li to v souladu s vodním zákonem, pak lze odpadní vodu po jejím vyčištění likvidovat vypouštěním do vod povrchových nebo podzemních. V případě technické neproveditelnosti předchozích dvou způsobů odvádění odpadních vod lze odpadní vody akumulovat v nepropustné jímce (žumpě) s následným vyvážením akumulovaných odpadních vod na zařízení schválené pro jejich likvidaci. Ustanovení rovněž zpřesňuje povinnost řešení srážkových vod tak, že akumulace a využití, případně vsak na přilehlém pozemku jsou preferovanými variantami, až jako poslední z možností je regulovaný odtok z pozemku;
 - nastavení nových cílů územního plánování směřujících k vymezení ploch vhodných k vsakování srážkových vod, k výsadbě veřejné zeleně a k realizaci vodních prvků za účelem snižování teplotních výkyvů.
- Ve vztahu ke zlepšení hospodaření na zemědělské půdě a posílení její schopnosti zadržet vodu je klíčové brzké dokončení vypořádání připomínek Ministerstva zemědělství a Agrární komory vzešlých z meziresortního připomínkového řízení a **vydání tzv. protierozní vyhlášky**, která stanoví hodnocení erozního ohrožení půdy, přípustnou míru erozního ohrožení a opatření ke snížení erozního ohrožení. Na základě jednání na úrovni ministrů ze dne 20. 8. 2018 probíhá meziresortní spolupráce za účelem definování finálního znění protierozní vyhlášky (stav k 1. 11. 2018).
 - V rámci meziresortního připomínkového řízení **k novele lesního zákona** vneslo MŽP 5 zásadních připomínek, z nichž jedna ve vztahu k problematice sucha požaduje odstranit

povinnost vlastníka lesa provádět meliorace v lesích tak, jak mu to dnes tento zákon ukládá. Požadavek MŽP vyplývá z nutnosti zadržet vodu v lesích a nikoliv ji záměrně a cíleně odvádět

- I v roce 2017 úspěšně probíhalo **doplňování a opravy monitorovací sítě ČHMÚ**, a to především s ohledem na možnost sledování hladin podzemních vod a pramenů i při nepříznivé hydrologické situaci.
- NŽP ve spolupráci s ČGS připravuje projekt **Bilance zásob podzemních vod v krystaliniku**. Navržený projekt má za cíl stanovit možnosti krystalinika z hlediska zajištění zdrojů pitné vody, jež jsou sice lokální, ale mohou být významné z pohledu zásobování. Současně bude jeho výstupy možné využít i pro realizaci opatření v krajině, která povedou ke stabilizaci hydrologického cyklu.

Projekt bude realizován na třech suchem vážně ohrožených hydrogeologických rajonech o celkové ploše cca 9100 km². Rajony byly vybrány jako průnik kritérií území ohrožených suchem v oblastech krystalinika – povodí střední Vltavy, kutnohorské krystalinikum a povodí Jihlavy.

V rámci projektu bude metodicky provedeno kvartérní geologické mapování, geomorfologická a hyperspektrální analýza území, geologické vrty, geofyzikální výzkum mocností pokryvných útvarů, hydrogeologické mapování, monitoringy a bilancování a zpracování metodiky prací výpočtu zásob podzemních vod v krystaliniku.

- MŽP ve spolupráci s VÚV TGM a ČHMÚ připravuje jako informační podklad pro fungování celé nové „suché hlavy“ vodního zákona spuštění **předpovědního systému HAMR**, který bude klíčový **pro rozhodování vodoprávních úřadů, správců povodí i nově vytvořených komisí pro zvládnutí sucha**. Pilotní spuštění webové aplikace proběhne do konce listopadu 2018 a následně bude probíhat rozvoj systému v průběhu roku 2019. Připravované funkcionality systému HAMR:
 - zobrazení aktuálního stavu povrchové a podzemní vody, stav hladiny v nádržích i vlhkost půdy,
 - prezentace intenzity sucha pomocí stanovených indexů,
 - porovnání aktuálních hodnot s uplynulými epizodami sucha na základě dat o suchu od roku 1981,
 - předpověď vývoje hydrologické situace až na 8 týdnů dopředu,
 - zobrazení seznamu povolených odběratelů vody pro definované území,
 - analýza nakládání s vodami a simulace dopadů plánovaného omezení,
 - vytvoření webové platformy pro sdílení informací o aktuálních požadavcích na vodu ze strany odběratelů pro optimalizaci manipulace na vodních dílech.
- MŽP ve spolupráci s VÚV TGM připravilo výzkumný projekt, jehož cílem je ověřit různé technologie umělé infiltrace v podmínkách ČR. V rámci projektu bylo vytipováno 7 pilotních lokalit, **realizace prvních dvou projektů je plánována na rok 2019**. Jedná se o těsnící podzemní bariéru v obci Meziboří a břehovou infiltraci z připravovaného meandru Jordán u Týniště nad Orlicí.
- MŽP prostřednictvím svých **národních i evropských dotačních titulů finančně podporuje vhodná opatření proti suchu**.

Přímo k adaptaci na suchu jsou rámci **OPŽP financovány aktivity s celkovou alokací na období 2014 - 2020 ve výši 13,5 mld. Kč**.

- Jedná se o **opatření z prioritní osy 1 za celkem 7,4 mld. k financování obnovy a efektivního využívání zdrojů pitné vody**, včetně obnovy a modernizace vodárenské infrastruktury, dále přirozených rozlivů vody v nivách vodních toků a také hospodárného nakládání se srážkovými vodami v sídlech.

Na projekty přispívající k zmírnění dopadů klimatické změny a souvisejícího jevu extrémního sucha jsou zaměřeny aktivity 1.3.1 (zpomalení odtoku formou zvýšení retenčního potenciálu koryt vodních toků a přilehlých niv) a 1.3.2 (hospodaření se srážkovou vodou v zastavěném území – tzv. dešťovka pro obce). V nich bylo schváleno 22 žádostí s podporou ve výši 434,5 mil. Kč (z toho dešťovka pro obce: 17 žádostí s podporou 35 mil. Kč). Další 6 projektů s požadavkem na podporu EU ve výši 24 mil. Kč jsou podány a probíhá jejich hodnocení. V oblasti 1.2 bylo od roku 2014 podpořeno 146 projektů na zajištění pitné vody s celkovou dotací téměř 3,679 mld. Kč. V prioritní ose 1 jsou aktuálně vyhlášeny výzvy s alokací 2,1 mld. Kč. Ve specifickém cíli 1.2 byla modifikována výzva na ITI projekty – u 80. výzvy, která je určena pro projekty ITI Hradecko-pardubické aglomerace, byl prodloužen příjem žádostí do konce 02/2019 a navýšena alokace z 30 mil. Kč na 189,2 mil. Kč, aktuálně připravovaný projekt kromě zlepšení kvality vody eliminuje i problémy s poklesem vydatnosti zdrojů). Ve specifickém cíli 1.3 jsou vyhlášeny výzvy, kde je možné podat žádosti na opatření zaměřená na boj se suchem, s alokací 2,1 mld. Kč.

- V rámci **prioritní osy 4 Ochrana a péče o přírodu a krajinu jsou financovány projekty na zlepšení ekologické stability krajiny**, především revitalizace či renaturace vodních toků a niv včetně zprůchodnění migračních překážek (např. pomocí rybích přechodů), obnova rybníků a mokřadů, výsadby zeleně do krajiny (meze, remízy, aleje), protierozní opatření, zlepšování struktury lesních porostů a zeleň v sídlech. Veškerá tato opatření podporují přirozené funkce naší krajiny, zvyšují její stabilitu, a tedy snižují zranitelnost vůči negativním dopadům změny klimatu. **Alokace z prioritní osy 4 na adaptační opatření zejména pro boj se suchem, ale i dalšími klimatickými extrémny, činí 6,1 mld. Kč.** Aktuálně jsou vyhlášeny výzvy s alokací 1,2 mld. Kč.

V rámci specifického cíle 4.3: Posílit přirozené funkce krajiny bylo doposud schváleno do dnešního dne 491 projektů s celkovými způsobilými výdaji ve výši 2,7 mld. Kč, z toho příspěvek EU činí 2,54 mld. Kč. Z toho je cca 1,13 mld. na opatření vyplývajících z plánů dílčích povodí (revitalizace vodních toků, obnova a tvorba tůní, mokřadů, malých vodních nádrží, slepých ramen). Dále bylo schváleno celkem 257 žádosti do specifického cíle 4.4 Zlepšit kvalitu prostředí v sídlech o celkové výši způsobilých výdajů 430,4 mil. Kč, příspěvek EU činí 258,2 mil. Kč.

Z národních prostředků jsou podporována tato opatření:

- Hospodaření s dešťovou vodou v domácnostech - „**Dešťovka**“ – v rámci obou dosavadních výzev podáno 7400 žádostí za 350 mil. Kč, z toho aktivních je nyní 3600 žádosti s požadavkem podpory 166 mil. Kč a 666 žádostí je již vyplacených s podporou 29 mil. Kč. Aktuálně probíhá příjem žádostí v rámci 2. výzvy s alokací 340 mil. Kč (program byl od 1. 10. 2018 rozšířen na celé území ČR).
- **Průzkum, posílení a budování zdrojů pitné vody obcemi** – již podpořeno 293 projektů za 330 mil. Kč, což znamenalo nové zdroje vody pro 135 tisíc lidí. Nová výzva s alokací 600 mil. Kč běží od května 2018, zatím podáno 23 projektů za 43 mil. Kč.
- Podpora sídelní zeleně - ve dvou výzvách bylo podpořeno 159 projektů za 94 mil. Kč.

- V rámci národních programů MŽP (**Program péče o krajinu, Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny**) bylo od roku 2014 přijato k financování ve volné krajině okolo **4000 žádostí za cca 220 mil. Kč**. Nejčastěji jsou podporovány výsadby a péče o dřeviny, tvorba či obnova tůní a mokřadů.
- V současné době je zahajována na území NP Šumava **realizace projektu „LIFE for MIREs“**, podpořeného z evropského programu LIFE. Jedná se o velký přeshraniční projekt, na jehož řešení spolupracují Správa NP Šumava, NP Bavorský les, BUND Naturschutz in Bayern e.V (svaz na ochranu přírody) a Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Celý název projektu zní „Přeshraniční revitalizace rašelinišť na podporu biodiverzity a vodního režimu na Šumavě a v Bavorském lese“. Během realizace v letech 2018 - 2024 bude revitalizováno 2059 ha ploch (převážně na české straně) s poškozeným vodním režimem, z nichž celkem 1672 ha tvoří mokřady a rašeliniště. Ve výsledku to znamená zablokování téměř 80 km odvodňovacích kanálů a obnovu 13 km drobných vodních toků. Projekt navazuje na revitalizace prováděné na Šumavě již v předchozích letech.

Fyzicky se začne s revitalizacemi v druhé polovině roku 2019. Prvním revitalizovaným mokřadem budou rašelinné lesy poblíž Gerlovy Huti v západní části národního parku. Posledním pak rašeliniště Multerberg v nejvýchodnější části Šumavy v blízkosti Lipna. Jednou z největších odvodněných ploch, které projdou revitalizací, bude přes sto hektarů velké území pramenišť a mokřadů pod Zhůřím U Javorné.
- MŽP připravilo **návrh pětiletého programu účelové (projektové) podpory výzkumu, vývoje a inovací s pracovním názvem Prostředí pro život**. Program bude administrován Technologickou agenturou ČR. Program má celkem šest tematických priorit, z nichž na prioritu „Sucho“ bude vyhrazeno 50 % všech prostředků.

Program má mít tři podprogramy, jeden na operativní podporu výkonu veřejné správy (výzkum ve veřejném zájmu) s vysokou intenzitou podpory, druhý na řešení praktických a technologických problémů a získávání komercializovatelných výsledků a třetí na sledování dlouhodobých trendů a perspektiv. V prvním a třetím podprogramu se očekává významná účast výzkumných organizací, ve druhém podniků, ale všechny tři budou otevřeny různým typům uchazečů z veřejné i soukromé sféry.

Pro zmíněné sucho – v širokém smyslu slova – se například v prvním podprogramu bude připravovat systém monitoringu a predikce agrometeorologických podmínek s důrazem na extrémy a rizika pro krajinu, včetně zemědělské produkce. Měl by využít zkušenosti z platformy Intersucho a také doplnit nové funkce do již vyvíjeného předpovědního systému HAMR. Ve druhém podprogramu by to mohlo být například šlechtění sortimentu rostlin perspektivních pro (klimaticky i jinak) extrémní stanoviště ve městech. Ve třetím podprogramu pak podpora dlouhodobého a komplexního výzkumu krajiny (dnes je poněkud roztříštěný) jako základny pro komplexní, tedy víceoborové a formálně vzato víceresortní plánování krajiny (dtto).
- Důležitým bodem je také **osvěta a vzdělávání odborné i laické veřejnosti** - v aktuálních výzvách na podporu ekologické výchovy a osvěty podporuje MŽP víceleté projekty zacílené na problematiku sucha.